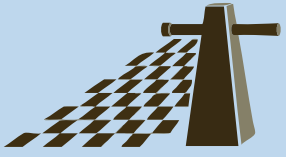

Terugkeren naar de Heemkunde-site kan via de *Terugknop*.

U vindt de *terugknop* bovenin uw scherm, meestal uiterst linksboven.

75

Heemkunde Boxtel

Nieuwsbrief

Heemkunde Boxtel

dempen van de binnendommel

*14 februari
Heemkundelezing*

februari 2017

Lezing door Ruud van Nooijen

De waterleiding van Boxtel

waaronder de Binnendommeltjes

dinsdag 14 februari 2017 om 20.00 uur

zaal De Adelaar, Baroniestraat 75 Boxtel

Het woord waterleiding in de titel werd doelbewust gekozen: vóór de periode dat er drinkwaterleidingen bestonden, werden met dit woord alle soorten waterlopen aangeduid, zoals: sloten, vaarten, grachten, rivieren, kanalen. Pas na de komst van de kunstmatig aangelegde drinkwaterleiding (de eerste in Amsterdam, 1853), zien we de betekenis van het woord waterleiding langzaamaan opschuiven als aanduiding van deze laatstgenoemde voorziening. Beide betekenissen komen tijdens de lezing aan bod.

Bij ontstaan en groei van Boxtel zijn er twee problemen met water geweest: enerzijds had men regelmatig (grote) overlast door een teveel aan water door overstromingen, anderzijds was het drinkwater niet best van smaak (ijzerhoudend) en kwaliteit, tevens niet altijd in voldoende mate voorhanden.

Voor het eerste probleem vond men, gedeeltelijk, een oplossing door het graven van spranken, teneinde de overlast door een teveel aan water te verminderen: de Binnendommeltjes, die het cen-

trum de naam Boxtel-binnen gaven. Voor het andere probleem, voldoende drinkwater, sloeg men putten, later pompen, doch kwaliteit en voldoende beschikbaarheid

“Water is onmisbaar, graag niet teveel doch ook weer niet te weinig, en van wat voorhanden is, deels van voldoende kwaliteit voor menselijke consumptie”.

bleven lange tijd een probleem, tot in de eerste decennia van de vorige eeuw.

Binnendommeltjes

De Binnendommeltjes vormden op diverse plaatsen tevens een erfafscheiding, soms zo dicht op de achterzijde van de bebouwing, dat men géén of nauwelijks een achterplaats had.

Menig Boxtelaar vond er zijn einde in: zowel Dommel als Binnendommeltje waren gevreesd bij hen die na het vallen van de avond zich nog buitenshuis moesten begeven....

Hoewel er reeds vroeg voorschriften bestonden voor het

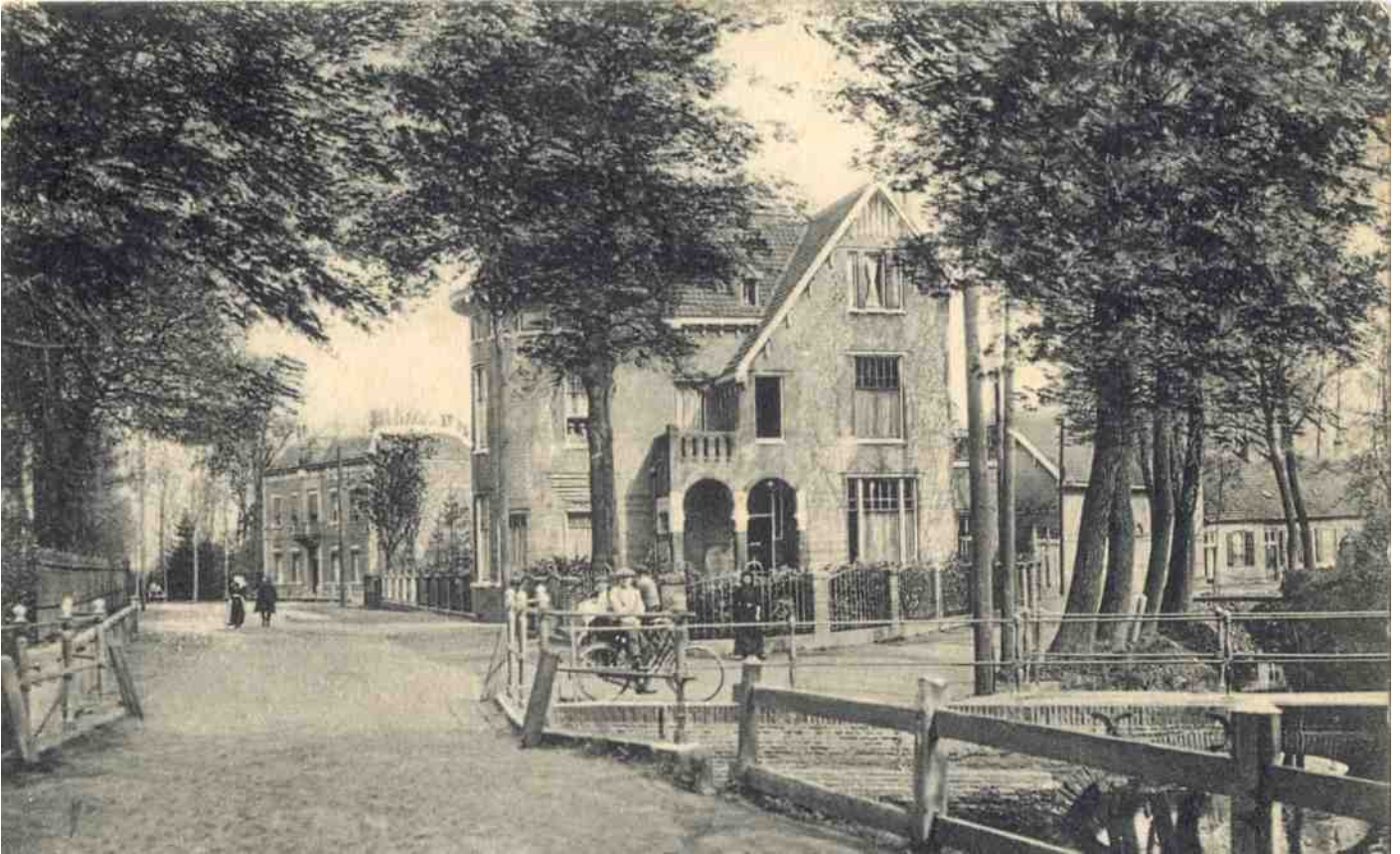
'vegen' (schoonhouden) van deze binnenwatertjes, kon niet worden voorkomen dat ze uitgroeiden tot open riolen, die in de zomer bij lage waterstand een verstikkende stank verspreidden, zo doordringend dat men ramen en deuren gesloten moest houden. Langzaamaan groeide het besef dat naast de stank, ook de volksgezondheid in het geding was. Doktoren als Piet Hoek en Wösten trokken aan de bel, evenals zij die woonden in de onmiddellijke omgeving van de kanaaltjes. Deze laatsten vooral vanwege de stank.

Aanleg drinkwaterleiding

Tijdens de ambtsperiode van burgemeester Frans van Beek vormde het oplossen van het tweevoudige waterprobleem - Binnendommeltjes weg, de zorg voor voldoende schoon drinkwater - een forse uitdaging. Kortom, gemeenteraad én college van B&W worstelden met het dossier Binnendommeltjes en kwamen daarbij niet zelden in conflict met aangelanden, waaronder toenmalig dominee Maas. Gelukkig verliep de aanleg van een drinkwaterleiding voorspoediger.

(Ruud van Nooijen)

vervolg lezing

Clarissenstraat Boxtel, richting Bosscheweg, vóór 1939. In het midden de woning en praktijkruimte van dokter Piet (P.M.) Hoek, huis- en gemeente (= armen-)arts tussen 1884 en 1934. Rechts ligt de Koppel (naar de toponiemen Grote en Kleine Koppel). Tevens zichtbaar is een tak van het Binnendommeltje, die de kerkheuvel van de Sint-Petruskerk omsloot. Zichtbaar zijn drie bruggetjes: recht voorruit (in Clarissenstraat) het Kerkbruggetje, dat met de komst van de Bossche steenweg door het centrum van Boxtel (1743), op kosten van die stad werd onderhouden; rechts daarvan het bruggetje dat toegang gaf tot de kerkheuvel en tevens tot de zich daar ooit aan de rand van het kerkhof bevindende bebouwing: Torenschool, Bonnefantenhuis, Pastorij, onderwijzerswoning en Oude School. Achter laatstgenoemd bruggetje is verderop nog een derde bruggetje zichtbaar: dat naar de Pastorij, woning van de predikant. Dat lag daar vanaf 1827, toen de katholieken hun gerestaureerde St. Petruskerk weer in gebruik namen. De dominee keerde zich toen letterlijk af van zijn vroegere kerk en verplaatste de voorzijde van zijn woning naar de achterzijde, hetgeen het plaatsen van dat bruggetje noodzakelijk maakte. Van de eertijds aanwezige bebouwing aan de noordzijde van de kerk resteert thans enkel de Pastorij, sinds 1995 een particuliere woning.

Clarissenstraat met binnendommeltje. Het binnendommeltje is kort na het maken van de foto gedempt. Rechts de garage van Christje van Rooij, daarachter de muur die mogelijk deel heeft uitgemaakt van de tuinmuur van het Clarissenklooster.

Op deze foto is duidelijk te zien, dat het Binnendommeltje om de St. Petrusbasiliek stroomt. Op de achtergrond de kapel van Duinendaal en rechts achter de heg bevindt zich het kerkhof van de St. Petrusbasiliek.

Verslag jaarvergadering dinsdag 17 januari 2017

Welkom en opening van de jaarvergadering:

De voorzitter opent de vergadering en heet de ruim 60 aanwezigen welkom.

Er zijn in 2016 vier leden overleden en er zijn zeven opzeggingen. We hebben ook 25 nieuwe aanmeldingen, waardoor we op 31 dec 2016 uitkomen op 164 leden.

Notulen van jaarvergadering 19 januari 2016:

Het verslag van de jaarvergadering van 2016 wordt goedgekeurd, met dank aan de secretaris Hanneke van der Eerden.

Financieel verslag over 2016:

De kascommissie bestaat uit André van den Aker en Ben Kuilman. Ze hebben de boeken gecontroleerd en in orde bevonden, waarmee ze voorstellen om de penningmeester te dechargeren. Voor volgend jaar bestaat de kascommissie uit Ben Kuilman en Elly van Hellemond-Hendriks.

Begroting voor 2017:

De ledenvergadering stemt in met het voorstel om de contributie voor komend jaar te handhaven op 20 euro. Wilt u het bedrag overmaken op rekening NL79RABO0128712880 tnv Heemkunde Boxtel. Over de begroting 2017 zijn verder geen opmerkingen of vragen.

Bestuursaangelegenheden:

Secretaris Hanneke van der Eerden en bestuurslid Leo van de Langenberg zijn op 13 maart 2016 uit het bestuur getreden. Bestuurslid Christ van Eekelen heeft het secretariaat op zich genomen. De bestuursleden Frank van Doorn en Dik Bol zijn beiden aftredend en stellen zich herkiesbaar. Er hebben zich geen tegenkandidaten gemeld. Frank van Doorn en Dik Bol worden beiden met algemene stemmen herkozen.

Overzicht bestuur op 1 januari 2017:

Het bestuur bestaat uit: voorzitter Dik Bol; secretaris Christ van Eekelen; penningmeester Nellie van den Brandt-Boselie; leden Gerard Buiks; Leo van de Langenberg; Frank van Doorn en Wilbert Steenbakkers.

Overzicht van de ledenactiviteiten in 2016:

2016 was een jubileumjaar. Immers in dat jaar bestond onze vereniging 75 jaar. Dit werd gevierd met een expositie in het MUBO vanaf februari tot april 2016. Hier werd middels een fototentoonstelling aandacht gevraagd voor tien markante Boxtelaren. Op 12 maart

waren alle leden met hun partner uitgenodigd voor een gezellig samenzijn in zaal De Adelaar. Bij deze gelegenheid kreeg ieder Heemkundelid een exemplaar van het boekje '75 jaar Heemkunde Boxtel', dat speciaal voor die gelegenheid werd geschreven.

In de laatste maand van het jaar 2016 werd in de bibliotheek een kleine expositie ingericht met als bijzonderheid een 'stuk oud roest' dat gevonden werd onder het afgebrande café 'De Kom', maar dat een schaatst uit eind 16e / begin 17e eeuw bleek te zijn. Eind november werd overeenstemming bereikt met de gemeente Boxtel en de VVV om in het oude museum Piet Dorenbosch een huiskamer in te richten als 'Heemhuiskamer'. Vanaf die datum vergadert het bestuur ook maandelijks in die ruimte. Op donderdagavond en vrijdagmorgen houdt Heemkunde Boxtel hier een inloopspreekuur, waarbij iedereen welkom is voor een praatje of het leveren van foto's voor de beeldbank.

Lezingen: we hadden het afgelopen jaar acht bijeenkomsten. De jaarvergadering, met uitleg over de nieuwe beeldbank van Heemkunde Boxtel; lezing door Ger van den Oetelaar over het Landgoed Heerenbeek en Velder, Frans van Eekelen over de Slag van Leckerbeetje, Dik Bol over de geheimen van de Stationsstraat, Wilbert Steenbakkers over de bevolkingsreconstructie van Boxtel en Liempde, Guus Beekoooy en Hans van Liempt vertoonden hun nieuwste film "Kind in de oorlog", de Amerikaanse historicus Craig Harline over Jacob Roelands en ten slotte boswachter Frans Kapteijns over de geschiedenis van de Kampina.

Excursies: waren er naar het Kapucijnenklooster te Velp en naar de st. Jans Kathedraal in 's-Hertogenbosch, 'De wonderlijke klim'. De bus-excursie ging dit jaar naar Valkenburg, Roermond en Horn.

In oktober werd een 'archeoloop' georganiseerd en werd aandacht geschonken aan de 'week van de geschiedenis'

De klok van het Kapucijnenklooster te Velp.

Overzicht van de werkgroep activiteiten in 2016:

- **Webmaster** Jos Mandos hield onze heemkunde-website actueel. In 2016 werd begonnen aan de ontwikkeling van een nieuwe, aan de tijd van vandaag aangepaste website. Ook wel website 3.0 genoemd.

- **De fotowerkgroep** heeft een nieuwe beeldbank www.beeldbankboxtel.nl in gebruik genomen. Hier staan op 31 december 2016 11.439 foto's. Deze beeldbank werd sinds mei 2016 door 3913 verschillende bezoekers bezocht, die samen meer dan 156.000 foto's bekeken.

- **Werkgroep Petrus-o-logie** is begonnen aan een cursus over alle wetenswaardigheden van de St. Petrusbasiliek. De bedoeling is deze cursus in het najaar van 2017 te laten starten. Al meer dan 25 personen hebben aangegeven interesse te hebben voor de cursus.

- **Werkgroep 'visualisatie St. Perusbasiliek in historisch perspectief'** heeft in 2016 plannen opgevat om een korte film te maken van de geschiedenis van de St. Petrusbasiliek. Ook wordt er een lespakket gemaakt voor de hoogste klassen van de basisschool en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs. De opnamen voor de film zullen in de meivakantie plaats vinden.

- **Werkgroep archief Clarissenklooster** is in 2016 begonnen met het digitaliseren van het archief van de zusters Clarissen, dat zich in een klooster in Megen bevindt. Dit archief gaat voor een groot deel over Boxtel. In ieder geval van de 15e eeuw tot 1717 stond er in Boxtel een Clarissenklooster.

Alle charters worden gefotografeerd en daarna vertaald.

- **Werkgroep Pierre Janssen** Nog steeds worden er schilderijen van deze Boxtelse kunstenaars opgespoord. In binnen- en buitenland. De teller staat op dit moment op 533 gefotografeerde schilderijen.

- **Werkgroep Jan Kruijsen** Bestuurslid en historicus Frank van Doorn heeft het manuscript gereed van de biografie van kunstschilder Jan Kruijsen. Eind november 2017 zal het boek met veel bijzondere afbeeldingen van schilderijen worden gepresenteerd.

- **Werkgroep Veldnamen** Wim Veekens werkt aan een boek met 400 namen van huizen, die ooit in het centrum van Boxtel gestaan hebben.

- **Werkgroep archeologie** doet op verschillende terreinen, waar mogelijk, onderzoek in de bodem. Grote belangstelling bestaat er voor het terrein aan de Clarissenstraat, waar ooit het klooster heeft gestaan. En achter de schermen wordt ook hard gewerkt, samen met erfgoedvereniging Kèk Liempt, aan een boek over boerderijen van Liempde en Boxtel. Over de opgravingen en archeologisch onderzoek in de jaren zestig van de vorige eeuw zal mogelijk een boek verschijnen van de hand van Adriaan van Abeelen, die bijna 60 jaar geleden onderzoek deed in kasteel Stapelen. Nooit is daar een publicatie op gevolgd. En wekelijks verschijnt er in de MooiBoxtelkrant een aflevering met een schilderij van Pierre Janssen.

Rondvraag: er zijn geen vragen of opmerkingen.

Werkgroep Jan Kruijsen met een zelfportret 1933.

Werkgroep Clarissen met een charter gedateerd 10 september 1467.

Lezing Slag van Leckerbeetje februari 2016.

Heemkundepluim

**Uitreiking van de Heemkundepluim aan Museum Vekemans,
tijdens de jaarvergadering van Heemkunde Boxtel
Op 17 januari 2017 in zaal De Adelaar.**

Tijdens de jaarvergadering van Heemkunde Boxtel, op dinsdag 17 januari, werd de Heemkundepluim uitgereikt aan Museum Vekemans.

Bernhard Vekemans mocht de prijs, een kunstwerk van Paul Simons, uit handen van voorzitter Dik Bol in ontvangst nemen. Bernhard memoreerde dat de prijs alle vrijwilligers van zijn museum toekomt.

De juryvoorzitter Rob Margry ging in op de geschiedenis van het museum. Niet alleen uniek voor Boxtel maar uniek voor Nederland. Sinds 2011 is Museum Vekemans een geregistreerd museum.

De Pluimcommissie heeft voor Bernard Vekemans gekozen, omdat Boxtel een rijke was-historie heeft en Bernard het heeft gepresteerd om van de drie was-musea, die er in Nederland zijn, het grootste in Boxtel neer te zetten. Ook het Brabantse Gilze heeft een museum met een veel kleinere collectie en in het Groningse Noordbroek is er nog het strijkijzermuseum.

De Heemkundepluim is een wisselprijs, die jaarlijks wordt toegekend aan een persoon of instelling die zich inzet voor behoud van het historisch erfgoed van Boxtel. De prijs werd voor de derde keer uitgereikt. In 2015 kregen Nijs van Hekezen en Bibi van der Veen van Villa Catherina de prijs. In 2016 was het pater Hans de Visser die het kunstwerk een jaar lang op zijn kast mocht zetten.

Dik Bol, voorzitter Heemkunde Boxtel heeft zojuist de Heemkundepluim uitgereikt aan Bernard Vekemans, oprichter van Museum Vekemans. Foto: Rini van Oirschot.

www.beeldbankboxtel.nl

De nieuwe Beeldbank Boxtel vervangt de Film- en fotobank NB. In mei 2016 is Heemkunde Boxtel gestart met deze nieuwe beeldbank, die onderdeel is van het Zijper Collectie Beheers Systeem. De Beeldbank Boxtel wordt technisch onderhouden door Dik Bol terwijl Christ van Eekelen als gegevensbeheerder optreedt.

Collecties

In deze beeldbank bevinden zich meer dan 11.000 foto's van Boxtel. Deze foto's komen uit veel verschillende collecties. Eén van de grootste leveranciers van oude Ansichtkaarten was Wim Baaijens. Veel foto's zijn door Piet Rood en August van Vught gemaakt. De nieuwere foto's van de laatste tien jaar werden door Heemkundefotograaf Rini van Oirschot gemaakt. Ongeveer 1000 foto's uit de periode 1970 tot 1995 werden aangeleverd door Jan van Oploo. We zijn nog steeds op zoek naar oude Boxtelse foto's.

Zelf foto's aanleveren

Ook u kan foto's aanleveren voor de beeldbank. In veel schoendozen, die op zolder staan, zitten juweeltjes van Boxtelse foto's. Zoek die foto's een keer op en laat het weten. Stuur een mailtje naar foto@heemkundeboxtel.nl of kom naar de huiskamer van Heemkunde Boxtel in de VVV. Iedere donderdagavond van 18.30 uur tot 21.30 uur is daar iemand aanwezig. Ook vrijdagmorgen van 10.00 uur tot 13.00 uur kunt u daar terecht. Wilt u liever een telefoontje plegen, bel dan met de secretaris. Zijn telefoonnummer vindt u in de colofon van deze nieuwsbrief. Uw foto's scannen we graag in.

Rond kijken

Heeft u al een keer op de beeldbank rond geneusd? Nee? Het is helemaal niet moeilijk. Vul een 'zoekwoord' in, in het witte vak en druk op 'zoeken'. U kunt zoeken op alle woorden. U kunt ook op meerdere woorden tegelijk zoeken. Op zowel losse woorden, als meerdere woorden als aaneengesloten tekst. U kunt ook op een periode zoeken. Bijvoorbeeld op 1910-1915. U vindt dan alle foto's die een datum hebben meegekregen tussen 1910 en 1915. Het is gewoon een kwestie van proberen. U kunt niks kapot maken. Gewoon oefenen en genieten van de hoeveelheid (oude) foto's. Heemkunde Boxtel wenst u veel kijkplezier.

Archeologiewerkgroep

Door leden van de archeologiewerkgroep van Heemkunde Boxtel is in 2010 een lang stuk 'oud roest' met een ruimtelijke open krul gevonden. In eerste instantie dacht men aan een muuranker.

Geen nieuws denkt u?!

Het blijkt een schaatsijzer te zijn, dat ongeveer 400 jaar oud is.

Het stuk 'oud roest' werd gevonden in het gezeefde zand, dat zich bevond onder de kelder van het in december 2005 afgebrande café 'De Kom'. Het is dus aannemelijk, dat er in het begin van de zeventiende eeuw al geschaatst werd op die plaats (dus in zestienhonderd zoveel). Het pand was eigendom van Toon Strik.

De boerderij 'In de Comme' was een hoeve, die in 1558 al toebehoorde aan de Heer van Boxtel, die op kasteel Stapelen woonde. De drie schuttersgildes, St. Barbara, St. Joris en St. Sebastiaan maakten jarenlang gebruik van de doelpaal, die bij de 'Comse Hoeve' opgericht was, om hun hand- en voetboogtechnieken te blijven bijschaven (vermeld in 1639 en 1844).

De schaats werd van 14 december 2016 tot 7 januari 2017 geëxposeerd in de bibliotheek aan de Burgakker, tegelijk met "Boxtel on ice" bij de Zwaanse brug, dat georganiseerd werd door 'Meneer van Dommen'.

Het stuk 'oud roest' blijkt een schaats uit de 17e eeuw.

Ledenactiviteiten 2017

- 14 febr. Lezing over Binnendommeltjes door Ruud van Nooijen
- 14 mrt. Lezing over 'De Dodendraad' door Herman Janssen en Frans van Gils
- 11 apr. Lezing over de familie Ten Brink door Jan Willem ten Brink
- 6 mei Excursie naar kasteel Nemerlaer in Haaren
- sept. Bus excursie
- 26 sept. Lezing (onderwerp nog niet bekend)
- 24 okt. Lezing over ontsluiten archief Boxtelse Clarissenklooster door Geertrui van Syngel
- 28 nov. Lezing en presentatie biografie Jan Kruijzen door Frank van Doorn

Indien onbestelbaar:
De Houtbreker 23, 5283 ME Boxtel

U wilt een stukje schrijven!

U mag zelf ook kopij aanleveren voor een van de volgende nieuwsbrieven. Lever uw tekst aan als Word-bestand en voeg daar eventuele foto's bij (graag in 300 Dpi).

Colofon

VOORZITTER:

Dik Bol
Stationsstraat 45
5281 GB Boxtel
telefoon: 0411-616763
E-mail: voorzitter@heemkundeboxtel.nl

PENNINGMEESTER:

Nellie van den Brandt- Boselie
E-mail: penningmeester@heemkundeboxtel.nl
telefoon: 0411-678303
rek.nr.: NL79 RABO 0128712880
t.n.v. Heemkundekring Boxtel

SECRETARIS EN LEDENADMINISTRATIE:

Christ van Eekelen
De Houtbreker 23
5283 ME Boxtel
telefoon: 0411-675818
website: www.heemkundeboxtel.nl
E-mail: secretaris@heemkundeboxtel.nl

REDACTIE:

Christ van Eekelen
Hanneke van der Eerden

REDACTIEADRES:

De Houtbreker 23
5283 ME Boxtel
E-mail: redactie@heemkundeboxtel.nl

Contributie 2017

En weer is de contributie van Heemkunde Boxtel niet verhoogd. Als u als lid nog geen betaling heeft gedaan mag u €20,- overmaken op rekeningnummer NL79RABO0128712880 t.n.v. Heemkundekring Boxtel.

Huiskamer Heemkunde Boxtel

Heemkunde Boxtel trekt in bij VVV. Donderdagavond van 18:30 uur tot 20:30 uur en vrijdagmorgen van 10:00 tot 13:00 uur zijn Heemkundelieden te vinden in de 'huiskamer' van de VVV aan de Markt.

Hier kan iedereen binnenlopen, die een vraag heeft over Boxtel. Het publiek kan ook binnenlopen als men foto's heeft van oud-Boxtel. Wij scannen ze graag in voor de Beeldbank.

Het Heemkundebestuur houdt hier ook haar bestuursvergaderingen.

Bij het 75-jarig bestaan van Heemkunde Boxtel werd in de maanden februari tot april een expositie gehouden in het MUBO. Onder andere waren er Tien markante Boxtelaren te zien.